

יהודה אומר כל ההיכל כולו ומבית לפרכת בארבעים, ואל פני הכפורת במיתה וכו' ורבנן "אל" לאו דוקא, ור"י דאמר אל פני הכפורת דוקא והוה אל נוכח נמי דוקא וכו' אלא מקדש שני דלא היה ארון וכפורת ה"נ דלא עביר הזאות? אמר רבה בר עולא אמר קרא "וכפר את מקדש הקדש" מקום המקודש לקודש ע"כ.

וכתב בספר טל תורה דמשמע מר' יהודה דדוקא לענין כפרה גלי קרא אבל חיוב מיתה ליכא כלל לר' יהודה ליכנס בקודש הקדשים במקדש שני כיון דלא היה כפורת, אף דנכנס למקום שהיה עומד מתחילה הכפורת, וזה חידוש גדול דלר' יהודה בבית שני היה היכל וקודש הקדשים שוה דשניהם רק בלאו, ועיין מה שמעיר מפסחים פ"ז עיי"ש.

והנה בקרית ספר ריש הל' בית הבחירה כתב: והדברים שהם עיקר הבית הם קדש וקדש הקדשים ולפני הקדש וכו' אפילו הכי לענין קדושת הבית ליכא שינוי בין משכן למקדש דכמו דבמשכן ליכא אלא ג' קדושות: קדש הקדשים וקדש וחצר אהל מועד, כן במקדש הם שלש קדושות לפנים והיכל ועזרה והכל נקרא מקדש כמו במשכן שהכל נקרא גם כן משכן עכ"ד.

ולפי הנחה זו יש לתמוה לר' יהודה בבית שני למ"ד לא קדשה לעתיד לבא והיו צריכים קידוש מתדש איך היו יכולים לעשות מקדש בלא ארון כיון שלא היה על קדש הקדשים דין קדושת קודש הקדשים בלי ארון וכפורת דרק לפני הכפורת במיתה לר"י אבל לא כל הקדש הקדשים, וכיון דילפינן ממשכן שצריך להיות שלש קדושות במקדש איך אפשר לעשות מקדש בלי קדושת קודש הקדשים.

בשלמא אי אמרינן קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא וכבר חל על המקום קדושת מקדש בזמן שהיה ארון בבית ראשון לא נפקעה הקדושה אחר שנגזר הארון, אבל למ"ד לא קדשה לעתיד לבא איך יכול לחול קדושת מקום בלא ארון לר' יהודה כיון שחסר קדושת קודש הקדשים.

ואולי אפשר לכוון זה בקרית החתם סופר אף שמתשובתו לא משמע כן וצ"ע בזה.

בענין פגימת מזבח ואבני מקדש

הנה המ"ל פרק א' מהל' בית הבחירה מביא בשם באר שבע דהקשה דאין בנו את מזבח בלי פגימה וכו', והיינו יכולים לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למזבח אם לאחר שהוקדש ע"כ, ונראה מדברי הרכ דאיסור דלא תניף עליהם ברזל דוקא באבנים שכבר הוקדשו, אבל באבנים שלא הוקדשו אף שהונף עליהם

ברזל כשר למזבח. וזה אינו נראה כלל דהאיסור אינו בשעת הנפת הברזל, רק בשעת הבנין דכתיב לא תבנה אתהן גזית עכ"ל המ"ל.

אבל בתוס' סוכה דף מ"ט מפורש כדברי הבאר שבע, והטעם שהאיסור הנפת ברזל הוא בצירוף עם לא תבנה אתהן גזית, וכיון שהיתה הנפת ברזל בזמן שהאבנים היו חולין לא חל עליהם שם גזית לאסר אח"כ באיסור לא תבנה אתהן גזית, אבל זה מפורש בתוס' סוכה דלא כהמ"ל, אבל המ"ח הקשה על התוס' ועל הבאר שבע, שזה נגד הגמ' דע"ז נ"ב, כאמרו דמזרחית צפונית בה גזו בית החשמנאי את אבני מזבח ששקצו אנשי יון וכו', אמר ר' פפא התם קרא אשכח וודיש דכתיב ובאו פריצים וחללוה, ולפיכך קנה עכו"ם ונאסרו אבנים, וע"ז פריך הגמ' היכי נעביר נתברינהו "אבנים שלמות" אמר רחמנא, ננסרינהו "לא תניף עליהם ברזל" אמר רחמנא ע"כ. הרי מפורש שאפילו באבנים של חולין שמתעם ובאו פריצים יצא לחולין ומ"מ אמרו שאסור מטעם לא תניף עליהם ברזל? ונ"ל לבאר את הענין דהנה הגמ' הקשתה עוד ולישקלינהו לנפשייהו? וכו', התם לא אשתמשו בהו לגבוה, הכא כיון דאשתמש בהו לגבוה לא אורח ארעא להשתמושי בהו הדיוט, ע"כ.

הנה שיטת הרמב"ן פרק ר"י, דאבני היכל ועזרות יש להן קדושת הגוף והביא ראיה מתוספתא דאבני היכל שנפגמו אין להם פדיון אלא גונון אותן, הרי מפורש דהוי קדושת הגוף, והמ"ל מסביר בזה דלכך לא מהני פדיון כיון דאשתמשו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוטא כמו מזבח, ואפשר לומר עוד סברא למה לא נפדין לפי הירושלמי ביומא, דאבני מחצב צריכים חציבה לשמה ובקודש יחצבו, היינו שכל מעשיהם יהיו לשם קודש וכן כלי שרת כגון בגדי כהונה דבעי אריגה לשמה, ואמרינן בירושלמי הטעם משום דהזמנה לאו מילתא היא, והרמב"ן בסוכה מסביר דברי הירושלמי, וכתב דכל דבר שבקדושה כמו ס"ת ותפילין ואבני מחצב ובגדי כהונה אין הזמנה מלתא היא, צריכים עיבוד וחציבה ואריגה לשמה, ונראה מזה דאבני מחצב לבד שהם הקדש שבאין לבדק הבית הם ג"כ כמו ס"ת ותפילין שיש עליו דין מטעם לשמה לעשותו לדבר שבקדושה, וא"כ לפיכך אבני מחצב צריך גניזה דהוי כמו ספר חזרה שנפסל דצריך גניזה לא מטעם הקדש, אלא מטעם לשמה של קדושת אבנים, כמו כל דבר שבקדושה מטעם הורדת מקדושה שצריכים לגנוז, וזה באמת ביאור הגמ' ע"ז נ"ב הנז"ל כיון דאשתמש לגבוה לא אורח ארעא להשתמש להדיוט, פירוש, מטעם הורדה מקדושה. וכן משמע מהגמ' יומא כ"ג, בענין בגדי כה"ג, דלר' דוסא כשרים לכהן הדיוט, אמר רבי: שתי תשובות וכו' ועוד בגדים שהשתמשו בהם קדושה חמורה ישתמש בהם קדושה קלה, הרי דואין שיש איסור הורדה, ולפי"ז י"ל מה שכתב הבאר שבע ותוס' בסוכה חידוש שבחול אין איסור דלא תניף עליהם ברזל, זה דוקא אם אין שום קדושה, אבל

בבאו פריצים וחיללוה דנשאר דין קדושה כמו ס"ת ותפילין, וכך ההסבר של הגמ' דהוי עליה דין קדושת אבנים, ויש איסור מלא תניף עליהם ברזל, ואעפ"י שהגמ' חידשה אח"כ איסור כיון שהשתמש לגבוה אסור להשתמש להדיוט, מ"מ י"ל דזה הוי ביאור גם על לאו שלא תניף עליהם ברזל, הואיל ונשאר עוד קדושה, ולפיכך אסור להניף עליהם ברזל, ודוק בכ"ו.

"אמה טרקסין" ממידת ההיכל או מקודש הקדשים

כתב הרמב"ם פרק ד' מהל' בית הבחירה הל' ב' וז"ל: בבית ראשון היה כותל מכדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה, וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עוכי הכותל היה ממידת הקודש או ממידת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בית הקדש ובין קדש הקדשים, ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שתי פרוכות, אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וכיניהם אמה כנגד עוכי הכותל שהיה בראשון, אבל במקדש ראשון לא היה שם אלא פרוכת אחת בלבד, שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו' עכ"ל. המקור של הרמב"ם גמ' יומא דף נ"א ע"ב ודף נ"ב ע"א.

כספר שיח יצחק על יומא תמה על הרמב"ם מגמ' דף נ"ב ע"א, דאמרינן שם למסקנת הגמ': אלא קדושתיה אי כלפנים או כלחוץ, לא כמו שרצתה הגמ' לומר מקודם דהספק היה אם האמה טרקסין מהני עשרים של קודש הקדשים או מארבעים של הקדש, וכן כתב המאירי כיומא שספק זה היה אם אותו עוכי לענין קדושה היא כלפנים או כלחוץ ע"כ, ומעתה יש לתמוה על דברי הרמב"ם שכתב בפרק ד' ממידות בפירוש המשניות, וכן בחיבורו פרק ד' מבית הבחירה, דמקום הספק בגמ' היה במדה, אם אמה זו בכלל היכל או קדש הקדשים כדקס"ד בגמ', ודוחק לומר דסמך על הירושלמי דפרקין דספק כמדה היתה, וכן מטין דברי הכ"מ שם שהביא לשון הירושלמי ולא הזכיר כלל סוגין, וכן ראיתי בספר דרך הקדש שתמה על הרמב"ם ולא תירץ מידי עכ"ד.

והנה הביאור בגמ' פשוט דאי אמרינן דרק על הקדושה מסתפק אם היה כפנים או כלחוץ, אבל האמה בעצמו לא היה לא מקדש הקדשים ולא מההיכל, אם עשו עבודות שצריכים על זה קדש הקדשים כמו בעבודות יוה"כ המיוחדות לק"ק פסול עם הכהן גדול עבד באמה טרקסין, וכן העבודות שצריכים היכל, אם עבד באמה טרקסין אפילו נאמר דיש להם קדושה כבחוף — רק הקדושה יש לה לאמה זו אבל לא לענין המדות שלא נכללת בכלל ההיכל ועבודות שצריכים היכל פסול לעבוד באמה טרקסין, רק כל הנ"מ אם זר נכנס באמה